І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 183. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 23-го ВЕРЕСНЯ 1959 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, SEPTEMBER 23, 1959 No. 183. VOL. LXVI.

ХРУЩОВ НАЗИВАЄ ПРОВІДНИКІВ РОБІТНИЧИХ СПІЛОК ЗДА КАПІТАЛІСТИЧНИМИ ЛАКЕЯМИ

Сан Франсіско. — Тут опубліковано перебіг розмови Хрущова з віце-президентом АФП-КІО і през. спілки автомобільних робітників Волтером Рутером, як теж провідниками інших робітничих американських спілок під час прийняття, що відбулося увечорі 20 вересня ц. р. Розмову з Хрущовим почав Рутер, заторкуючи справу кукурудзи і продукції м'яса в Совєтському Союзі, де він побував колись, працюючи в совєтській автомобільній індустрії і виміюючи там совєтських робітників. Згодом розмова перейшла на справу роззброєння й інші теми. Хрущов був такий подратований ставленими йому питаннями і заторкуваними справами, що два рази вставав і збирався покидати прийняття. В більшості випадків він не давав ніякої відповіді на поставлені йому питання або відповідав так брутально, що семи присутнім провідникам робітничих спілок відпадала охота ставити дальші запити. Найперше вивела Хрущова з рівноваги заввага Джеймса Б. Кері, президента спілки електричних і радіових робітників, що обсроний бюджет Совєтського Союзу дорівнює оборонному бюджетові ЗДА. Стверджуючи, що совєтський бюджет є на 15 більйонів долярів нижчий від американського оборонного бюджету, Хрущов заявив, що провідники американського робітництва не думають по-робітничому, але категоріями Герста чи інших капіталістів, і що в справах закордонної політики вони є безастережними послідовниками ідей і напрямних покійного державного секретаря Джана Фостера Доллеса. На заввагу Рутера, що совєтські робітничі спілки є експозитурами совєтського уряду і що їх не можна назвати вільними робітничими спілками, Хрущов порадив Рутерові не вмішувати носа в чужі справи і після того, як Рутер висловив здивування, чому деякі із ставлених питань так дратують Хрущова, Хрущов почервонів і назвав Рутера й інших провідників робітничих спілок капіталістичними лакеями.

На питання про совєтську інтервенцію на Мадярщині Хрущов відповів, що це не була ніяка інтервенція і що Совєти допомогли тільки мадярському урядові, на його ж проханню, зліквідувати „контрреволюцію, започатковану хуліганами і злодіями". Водночас із цим Хрущов ствердив, що Совєти горді на цю свою допомогу, бо якби не вона, то на Мадярщині був би сьогодні фашизм. На ствердження Рутера, що Надь був комуністом, а не фашистом, і на заввагу одного з інших учасників прийняття, що справа Мадярщини не є вичерпана відповіддю Хрущова, Хрущов порадив американцям вдоволитися воловою печенею, в той час, як він сам волів їсти борщ. На більшу вимогу ідей, про яку питав Рутер, Хрущов, як голова робітничої кляси (присутні на прийняті зрозуміли ці слова, як признання Хрухова, що він є диктатором робітничої кляси) не може дозволити, бо його завданням є охороняти робітників перед капіталістичною пропагандою. Совєти, згідно із заявою Хрущова, можуть публікувати і поширювати тільки те, що причиняється до закріплення дружніх взаємин поміж країнами. Не дав ніякої відповіді Хрущов теж і на запит іншого з учасників прийняття, чому з окупованих Совєтами країн масово тікають робітники, порадивши тільки запитувачеві пити своє пиво і не совати носа в чужі справи. Закінчив Хрущов неприємну для нього зустріч закликом до встановлення тісніших контактів і ще одним ствердженням, що американські робітники, особливо ж президент АФП-КІО Міні є безнадійно пересякли ідеями Доллеса. На це ствердження відповів йому Рутер, що провід американських робітників не завжди погоджується із політикою уряду, але ж американський уряд не викидає своїх опонентів на заслання так, як це зробив Хрущов із Молотовим.

АФП — КІО називає Хрущова „більш вимогливим і войовничо агресивним, як Сталін"

Сан Франсіско. — На конвенції Американської Федерації Праці — Конгресу Індустріяльних Організацій одноголосно прийнято резолюцію, в якій називається совєтського диктатора прем'єра Хрущова „більш вимогливим і войовничим як Сталін". Делегати від 13,000,000 робітників овацийно вітали Анну Кетлі, як символ мадярської волі і як представника тих мадярських повстанців, які три роки тому гинули під танками кровожадного Хрущова. Панна Кетлі була міністром в уряді мадярського прем'єра Імре Надя, якого знищили комуністи, вона, хоч хвора, на особисте запрошення голови АФП-КІО Джорджа Міні прилетіла до Сан Франсіско, щоб остерегти вільний світ, що те, що дістся тепер в Угорщині, може статися в кожній іншій країні, якщо не стримається комунізму. Міні не хотів бути на прийнятті в пошану Хрущова, який часто погрожує своїми атомовими ракетами, усміхаючися після того, як заявляє, що й тоді, можливо, ми зможемо йому довіряти, коли вони говорять про мир і волю та мирну коекзистенцію". Міні казав, що американці потребують чогось більше як слів, щоб повірити, що совєтські провідники дійсно і щиро бажають миру. Конвенція, після промов Міні і пані Кетлі прийняла одночасно резолюцію, в якій засуджує діяльність СССР та пропагандивну поїздку по ЗДА Нікіти Хрущова.

„Нехай росіяни зроблять те, що зробив Линколн, казав Міні. Нехай звільнять мадярський народ і інші країни поза залізною куртиною.

Хрущов у карикатурі Джека Розена, зроблений під час прийняття в готелі Валдорф Асторія

Білий Дім знову закликає до чемности у відношенні до Хрущова

Вашингтон. — Білий Дім через свого секретаря Джеймса Гаґерті знову звернувся до американського народу із закликом до чемности у відношенні до совєтського диктатора Хрущова під час його відвідин у цій країні, кажучи, що нечемності не роблять доброї прислуги зустрічі, яка має відбутись між Хрущовим і президентом Айзенгавером в його літній резиденції з кінцем цього тижня. Заклик цей, проголошений минулого понеділка, 21-го вересня, це вже друге звернення в цій справі, після телевізійного виступу президента Айзенгавера 10-го вересня. Гаґерті, проголошуючи цей черговий заклик Білого Дому, нав'язав до промови, що її виголосив сам Хрущов, з огляду на інцидент з закликом до Лос Анджелесу Норіса Полсона із згадкою про твердження Хрущова, що комуністи „угроблять" Америку, що в черги викликало вибух люті Хрущова. Тим часом, державний департамент, коментуючи цей виступ, не добачив у ньому жадної „нечемности", а бувший президент Труман висловив опінію, що це радше Хрущов повинен контролювати свої слова і виступи.

Астронавти в 1960 році вилетять у космічні простори

Вашингтон. — Директор Крайової Аеронавтичної і Космічної Адміністрації д-р Кейт Гленнен промовляв на радіовій стації „Колюмбія Бродкестінг Систем", і сказав, що вже в найближчому 1960 році відбудуться пробні лети американських астронавтів в космічні простори. Спочатку будуть відбуватися пробні лети з ракетою „Атлас", після того в космічні простори полетять деякі тварини, і якщо вони вернуться здорові, тоді відбудуться проби з людиною на висоті коло 100 миль на віддаль яких 300 миль. Після тих усіх пробних летів полетіла б ще людина, один із сімох астронавтів на віддаль 1,800 миль, і аж після цього успішного лету летіла б людина довкола землі. Д-р Гленнен не сказав, коли це станеться, він тільки заявив, що пробні лети з людиною в космічні простори будуть відбуватися вже в 1960-му році.

БОЛЕН НАЙМЕНОВАНИЙ НА ДОРАДНИКА ГЕРТЕРА

Вашингтон. — Представник державного департаменту повідомив 21-го вересня, що теперішній американський амбасадор в Манілі, Філіппіни, найменований на дорадника державного секретаря Крістіяна А. Гертера, і внаслідок того є відкликаний з Манілі і перед кінцем жовтня ц. р. має обняти нове становище у Вашингтоні. Це найменування не потребує затвердження Сенату, і Болен не буде критикований республіканськими сенаторами Стайлсом Бриджесом і Евереттом Дірксеном, як це було в 1952 році, коли Болен був найменований на амбасадора до Москви. Сенатор Бриджес заявив останнього тижня, коли появилася вістка про нове призначення Болена, що державний департамент запевнив його, що Болен не буде головним дорадником Гертера в совєтських справах, тільки „одним із кількох". Республіканські сенатори виступали і виступають проти Болена тому, що він був близьким співробітником президента Ф. Д. Рузвелта на конференції в Ялті 1945 року, на якій на думку республіканських сенаторів, „зраджено демократичні засади" в користь СССР. Представники державного департаменту заявляють, що по всякій правдоподібності Болен поїде з президентом Айзенгавером до Москви восени цього року, бо він знає російську мову. Давніше твердили, що Доллес переніс був Болена до Манілі, бо йому не подобалася праця цього амбасадора в Москві. Але приятелі Болена казали, що сам Болен після 4-річного „заслання" до Москви хотів був вийти на волю, і дуже радо був би пішов у 1957 році до Відня, але його призначено до Філіппін. В Манілі Болен веде переговори про американські бази, і ще не є відомо, чи йому вдасться їх скінчити до кінця жовтня. Дехто каже, що Болен хотів покинути дипломатичну працю і взятися за іншу, з більшою платнею, коли державний департамент не захоче використати його знання совєтських справ.

Нема вигляду на згоду між Японією і комуністичним Китаєм

Токіо. — До столиці Японії вернувся з довгих відвідин в комуністичному Китаї колишній японський прем'єр Танзан Ішібаші, що його запросили були китайські комуністи. Японський уряд не противився цим відвідинам, сподіваючись, що може вони допоможуть до покращання взаємин між тими двома країнами. Бажають собі цього обидві сторони, але не можна перевести поліпшення взаємин внаслідок нацаглитого й агресивного становища китайських комуністів, які вимагають від демократичного і прозахідного режиму в Японії поступок різнозначних у практиці політичному самогубству. Ось так на закінчення відвідин названого японського діяча, комуно - китайський прем'єр Чу Ен-лай знову заявив, що Японія мусить „визволитись з-під чужинецької інтервенції", розуміючи під цим зірвання Японією союзу з З'єднениими Державами, та що Японія не може „визнавати двох Китаїв", себто, що вона повинна зірвати взаємини з урядом вільного Китаю Чіянг Кай-шека на Формозі. Таким чином, ці японські відвідини в Пейпінгу не довели до покращання взаємин між вільною Японією і комуністичним Китаєм.

ЗДА ТАВРУЮТЬ В ОН ПОЛІТИКУ ТЕРОРУ І АГРЕСІЇ КОМУНІСТИЧНОГО КИТАЮ

Об'єднані Нації. — У понеділок 21 вересня ц. м. засідання Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй було присвячене розглядові внеску Головної Комісії, щоб на цьогорічній сесії Генеральної Асамблеї не розглядати справи про зміну репрезентації Китаю в Об'єднаних Націях. Внесення під заголовком „репрезентація Китаю в ОН" зголосила була Індія, пропонуючи внести до Об'єднаних Націй в характері нового члена комуністичний Китай та викинути відтіль репрезентацію вільного Китаю. Головна Комісія відкинула внесення Індії та прийняла пропозицію ЗДА. В минулому році Генеральна Асамблея рішила 44 голосами проти 28 по лінії становища ЗДА. В понеділок головним речником проти допущення комуністичного Китаю до Об'єднаних Націй був недавній асистент державного секретаря для далекосхідних справ, один з найкращих знавців далекосхідних відносин, Волтер С. Робертсон, як представник ЗДА. В. С. Робертсон закинув комуністичному Китаєві, що його режим вдержується виключно завдяки теророві, жертвою якого впало протягом останніх дев'ятьох років 18 мільйонів китайців. Протягом того часу комуністичний Китай затіяв та в різній формі активно допомагав війнам на терені Кореї, Тибету, Індокитаю, Філіппін, Малаїв і Ляосу. Робертсон заявив, що ЗДА противляться допущенню комуністичного Китаю до ОН навіть в тому випадку, як би вони не визнавали режиму вільного Китаю. Він навів довгий ряд фактів, що свідчать про безперервне яскраве порушування комуністичним Китаєм чартеру Об'єднаних Націй. Вже відразу в два місяці після встановлення своєї влади в Китаї, його комуністичний уряд видав заклик до всіх азійських народів робити революції проти своїх урядів, а зараз потім окупував Тибет. Мільйони вояків своєї регулярної армії комуністичний Китай вислав на бойовища в Кореї; китайські комуністи допускались там найгірших звірств, а після підписання перемир'я — вони негайно зламали його, вводючи до північної Кореї важку зброю. Вони відмовляються до цього часу скласти звідомлення про долю 2,147 вояків, схоплених в полон, у тому числі 452 американців. „На кожному ступні своєї національної і закордонної політики червоний режим Пейпінгу поводиться, як злочинець. Він проводить масові вбивства та завів невільництво у власному народі. Він сконфіскував без відшкодування мастки на мільйони долярів чужонаціональних власників. Він вкинув до в'язниць чужих громадян без суду та піддавав їх нелюдським тортурам". Робертсон признав, що існують наївні, які твердять, що після введення комуністичного Китаю до Об'єднаних Націй він змінить свою поведінку. Однак комуно-китайські представники, з'явившись в ОН в 1951 році не виявляли іншої поведінки, як тільки арогантію і ненависть до ОН. І в усій своїй пропаганді комуно-китайський режим раз-у-раз засвідчує своє презирство і свою ненависть до Об'єднаних Націй. ЗДА на 90-ох засіданнях з китайськими комуністами задарма старалися дістати від них заяву, що комуністичний Китай відмовляється від сили, як від засобу вирішування своєї міжнародної спори і до цього часу такої заяви не дістав. Робертсон наводить, врешті, докази, що величезна більшість американського народу, обі Конгрес, його обидві політичні партії, противляться допущенню комуністичного Китаю до Об'єднаних Націй. — Совєтський делегат Василій Курнецов твердив, навпаки, що китайські комуністи „миролюбні", прославляв поступ в комуністичному Китаї та лаявся проти націоналістичного уряду Китаю на Формозі (Тайвані). Промовляли ще представники Ірляндії, Непалю, Австрії, Сіяму і вільного Китаю. Цей останній м. ін. назвав у своїй промові Хрущова „гробокопателем вільного світу". Останнім промовцем в цій справі мав бути речник Індії, відомий комунофіл, міністер оборони Крішна Менон. Голосування у цій справі заповіджено на вівторок 22 ц. м.

Президент підписав закони про збільшення податку від газоліни і про продаж фармерських продуктів

Вашингтон. — Президент Айзенгавер 21-го вересня підписав закон про збільшення на один цент від галона податку від газоліни, який обов'язує вже від 1-го жовтня ц. р. Хоч прибутки з цього збільшення податку призначені на будову автострад, то все ж таки буде сповільнена будова остострад в порівнянні з первісним пляном. Президент просив Конгрес збільшити цей податок на 1.5 цента, починаючи в важкістю від 1-го липня ц. р. Президент при тому склав заяву, в якій сказав, що він не вдоволений з того, що забагато грошей видається на поправу автострад близько міст, а не дбається про те, щоб будувати й поліпшувати шляхи між містами й стейтами. Того самого дня Президент підписав закон про продовження на два роки дозволу продавати закордон фармерські продукти, головним чином за чужі валюти. Але Президент заявив, що він не користатиме з цього закону і не даруватиме чужим країнам американських рільничих продуктів. Але згідно з законом можна буде продавати закордон фармерські продукти за чужі валюти, і тим способом чужі запрняінені держави зможуть купувати харчі в ЗДА.

Французи посилюють збройну боротьбу проти партизанів в Альжирі

Париж. — Генерал Моріс Шале, головний командант французької армії в Альжирі на фронті 5-літньої війни проти тамошніх мусульманських партизанів, заповів, що війна буде вестись із більшою натугою, аж поки доведе до повної пацифікації країни. Він заявив, що французька армія задумує озброїти цивільних мусульманських спокійних громадян в опанованих партизанами околицях, щоб вони могли боронитись проти терористів. Протягом останніх двох місяців, в яких французи повели наступ проти партизанів в гористій околиці рифенських кабилів, згинуло — заявив французький генерал — 4.400 партизанів. — Заява французького генерала про продовжування війни в Альжирі загострила напружену атмосферу в Альжирі і в цілій Франції, у зв'язку з останньою промовою президента держави, генерала де Голя, в якій він запропонував альжирцям право самовизначення. Закордонно-революційний уряд Альжиру ще не висловився в цій справі.

Тіто признався до „ревізіонізму" й гостро заатакував Москву

Београд. — Югославський президент Тіто, промовляючи перед 60,000-ою масою слухачів в Ніксічі, центрі сталевого промислу в Чорногорі (Монтенегро), заявив одверто, що закид югославським комуністам щодо ревізіонізму — правдивий. „Так, ми ревізіоністи — заявив він. Ми зревізували наші закони й декрети, зревідували нашу практику. Ми весь час переводили зміни, щоб іти до кращого. Але це практика, а не теорія і ми залишились марксистами і ленінистами". Тіто рішуче заперечив московських закидам, наче б югославські реформи вийшли на зло працюючій клясі та зробив виклик під адресою Москви, щоб вона прислала до Югославії всіх, хто хоче переконатись щодо справжніх наслідків югославського ревізіонізму. Тіто самій своїй промові Тіто привітав Хрущова в Америці, як проблиск надії на можливість відпруження в міжнародній атмосфері. Проте Тіто перестерігав проти надмірних надій на швидке розв'язання всіх існуючих міжнародних розбіжностей.

Австрія жадає від Італії автономії для південного Тиролю

Об'єднані Нації. — Австрійський міністер закордонних справ д-р Бруно Крайскі виступив в Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй в минулий понеділок з домаганням, щоб Італія надала автономію південній частині Тиролю, замешкалій австрійськими німцями. Представник Австрії заявив, що Італія, що вона зламала прийняте в договорі зобов'язання про запевнення південним тирольцям „спеціяльних умовин для охорони національного характеру та культурного й економічного розвитку країни". Австрійський міністер признав, що порівнюючи з режимом фашизму в Італії тепер існує більша свобода для культурного розвитку, затє ситуація погіршилась в ділянках соціяльній і економічній. Речник Австрії висловив надію, що цю справу Австрія поладнає з Італією в мирних переговорах. В противному разі він загрозив зголошенням скарги проти Італії до Об'єднаних Націй. Південний Тироль — це гористий обшир величиною 2.860 кв. миль з 250.000 населення. Столицею є місто Боцен, по італьській Больцано.

Український Народний Дім, 316-ий Відділ УНСоюзу в Рочестері відмітив 50-річчя

Рочестер, Н. Й. — В суботу й неділю 19 і 20 ц. м. один з більших із старших Відділів УНСоюзу в Нюйорській стейті, а саме Відділ ч. 16, відомий місцевому загалові найбільше під старою назвою „Вільні Козаки", яку згодом змінено на „Український Народний Дім", відзначив золотий ювілей свого існування. В суботу у великій залі дому цього Відділу відбувся святочний концерт, на програму якого складися: американський гимн, вступне слово Івана Куціл, предсідника Відділу, виступ місцевого хору під орудою Ярослава Матковського, соло співи та дует Анни Порути та Марії Климко при акомпаніяменті Софії Майкович, доповідь про минуле Відділу Володимира Гавриляка, секретаря Відділу, який також пом'янув 65 членів Відділу, що померли за 59 років і промова Ярослава Падоха, головного секретаря УНСоюзу про 50-літній шлях 316-го Відділу на тлі 65-літнього шляху існування УНСоюзу. Концерт, який відбувся при заповненій залі, закінчився привітами, злоненими з приводу ювілею УРСоюзом, вісьмома другими Відділами УНСоюзу в Рочестері, двома Відділами „Провидіння", Відділом УРСоюзу, Кредитовою Спілкою, Пластом, Самопомічю, Українсько - Американським Хором, Українсько - Американським Клюбом і ін., після чого всі приявні відспівали „Ще не вмерла Україна". В неділю 20 ц. м. відбувся ювілейний бенкет, при вщерть виповненій залі, на якому тостмайстрами були місцевий адвокат В. Андрушин та секретар Відділу В. Гавриляк. Бенкет відкрив І. Куцій, а промови й привіти виголосили діючий мейор міста Й. Фарбо, голова УРСоюзу Антін Батюк, судді Л. Мілтон, міський радний І. Біттнер та головний радний УНСоюзу В. Гуссар. У розривкову програму бенкету входили гра на акордеоні Патриції і Ірини Димкар та національні танки під орудою І. Козака. Заслужені члени управи Відділу одержали пам'ятні відзнаки. Ювілейні святкування виявили широким громадським кругам Рочестеру постійний успішний шлях п'ятидесятилітнього пості Відділу, і вони напевно причиняться до дальшого всебічного розвитку цього передового Відділу УНСоюзу, його найстаршого товариства, яке вблизьмає в цім році своє 65-ліття.

В АМЕРИЦІ

● Відома у вищих товариських колах столиці колишня амбасадорка Перл Места заявила, що вона не запрошувала Хрущова відвідати її фабрику. Места Машин Компані в Питсбургу, Па., яку він оглядатиме в четвер ц. р. Пані Места сказала: „Вони знають, (большевики), чого шукають, Вони хотіли б скопіювати нашу фабрику, в якій ми продукуємо найліпші в світі вальцівні верстати".

● Чотири совєтські журналісти відвідали розваговий парк „Дісніленд", якого не міг побачити Хрущов, і ствердили, що такого парку в СССР немає і що він наленно сподобався б совєтському диктаторові. Як відомо, Хрущова не пустили на оглядини „Діснійленду" з огляду на безпеку. Цього вимагав також і совєтський генерал-майор Ніколай Захаров, який дбає про безпеку Хрущова.

● Конвенція Американської Федерації Праці — Конгресу Індустріяльних Організацій має збільшити річну платню своєму голові Джорджові Міні до $45,000 (тепер він дістає $35,000) і секретареві-скарбникові Вільямові Шніцлерові до $43,000 ($33,000). Проти цього голосувала тільки один член. Найбільшу платню в спілках АФП. має голова Братства Залізничних Урядовців Джордж Гаррісон, який дістає річно $60,000, більше як президент ЗДА.

● 72-річний промисловець із Кембриджу, Массачусетс, Гармон П. Елліот роздав між своїх 578 робітників половину тієї суми, за яку продав одну із своїх фабрик — 1,450,353 долярів. Деякі робітники дістали в коверках таким разом із тижневою платнею по $4,800.

УКРАЇНСЬКИЙ КОНҐРЕСОВИЙ КОМІТЕТ НЕГАЙНО ПОТРЕБУЄ ФОНДІВ

Ню Йорк. — Минулої п'ятниці, 18-го вересня, тут відбулись чергові наради Екзекутиви Українського Конґресового Комітету Америки, на порядку яких одною з головних справ була пекуча проблема фондів. Із звіту касира та загального перегляду ситуації виходить, що останні заходи, зокрема акція УКК, зв'язана з відвідинами совєтського диктатора Нікіти Хрущова в цій країні, вимагала поважних видатків та дальше їх вимагає, а тим часом „сезон" на збірку Народного Фонду ще не розпочався. Тому Екзекутива рішила через Відділи УКК і через українську пресу звернутися до загалу громадянства, організацій, як і приватних осіб, з гарячим закликом, щоб негайними і більшими пожертвами допомогли УККомітетові продовжувати його працю, таку важливу й необхідну в теперішньому часі.

У СВІТІ

● Німецькі комуністи поставили у Равенсбріку, в Східній Німеччині, величавий бронзовий пам'ятник, присвячений 90,000 жінкам, голоно жидівським, які згинули в страхітливому кацеті у тому місті. Головним промовцем була Роза Тельман, вдова розстріляного за Гітлера комуністичного лідера Вальтера Тельмана. Між світками була 15-річна полька Веслава Доманська, одна з нечисленних, що прийшли на світ в тому кацеті і залишились живими. Пам'ятник має 12 стіп і представляє жінку, яка на руках тримає жертву гітлерівського терору.

● Кардинал Джузеппе Піццардо, секретар Святішої Конґрегації у Ватикані, склав заяву про скасування установи „робітничих духовників" у Франції та заступлення їх світськими людьми. Попередник теперішнього кардинала Моріса Фелтена у Парижі, кардинал Емануїл Сюгар, започаткував експеримент з духовниками, які ставали фабричними робітниками, працювали й жили, як усі інші робітники, і своїм прикладом впливали на робітниче оточення, послаблюючи вплив комуністів. Ця установа робітничих духовників мала своїх палких прихильників і критиків.

● У палаті Об'єднаних Націй в Ню Йорку є 2,138 місць у великій залі Генеральної Асамблеї, з них 818 місць призначені для публіки. Делегати і їх дорадники мають до розпорядження 1,088 місць. Але всіх делегатів в ОН нараховують около 2,000 осіб, самий лише Секретаріят ОН — коло 3,000 осіб. Так само замало місць для представників преси: звичайно є їх 234, але тепер це число зросло до 400 і впливцю ще 1,000 заяв від журналістів, які хотіли бути приявними на засіданні, на якому промовляв Хрущов.

СВОБОДА SVOBODA

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

МАРИВО УКРАЇНИ НАД ВБИВНИКОМ

Коли після другої світової війни Сталін і його „соратник" Хрущов починали нову чистку України від „буржуазних націоналістів", тоді в одній з американських газет появилась ілюстрація, як то Сталін з божевільними від страху очима стріляє із кулемета у великий і чистий дух України, що підноситься над лісом хрестів і могил. Під рисунком був напис: „Джо, ти не можеш розстріляти духа!"

Як же влучно цей рисунок американського коментатора нагадує дійсність, одинаково тодішню, як і сьогоднішню. Україна, уживаючи тривіяльного вислову, таки справді „лізе боком" Москові та її тиранським володарям. Ціла історія це потверджує. Не допомогли Сталінові і його учневі Хрущову розстріли, не допоміг народовбивчий штучний голод, не допомогли й не допомагають жадні хитрощі та підступи. Мариво України постійно, вдень і вночі, висить над убивниками, зганяючи їм сон з повік.

Колись Сталін, не впоравшись з Україною жорстокостями і народовбивством, намагався послабити її спротив такими трюками, як конституційна фразеологія чи введення України до Об'єднаних Націй, що, очевидно, мало йому дати ще й один додатковий голос. Коли ж і ці трюки почали поступово, при відповідних українських зусиллях, обертатися проти імперських інтересів Москви, тоді Сталінів спадкоємець Хрущов уже й публічно виступив із своїм „давай назад", у недавній статті в американському журналі безлично порівнявши становище окупованої України в накиненому їй „союзі" із становищем стейту в Американській Унії.

Страшне для нього мариво України побачив совєтський диктатор Хрущов і під час теперішніх відвідин в Америці. Поперше, ще поки він сюди вибрався, з української ініціятиви був схвалений в Конгресі і проголошений Президентом Тиждень Поневолених Націй, що викликав у Хрущова справжній шал обурення. Мариво України зависло й над його відвідинами від самого моменту його проголошення. А вже наступного дня після проголошення тих відвідин вся американська і за нею світова преса подали вістки про українські протести проти цих відвідин, наводячи також і причину протестів.

Далі пішла могутня, закроєна на найширшу скалю акція листів, меморіялів, телеграм, газетних дописів. Американська преса прийняла українське окреслення для Хрущова — „кат України". Коли ж Хрущов приїхав, Американська Україна зустріла його випуском спеціяльного англомовного числа „Свободи", щоб показати того диктатора американській публіці в правдивому світлі, як ката України. Це число „Свободи" було розіслане не тільки всім передплатникам, що в більшості передали його американським співгромадянам, але й усім законодавцям, пресі, багатьом стейтовим і міським урядовцям — і викликало найширший відгомін. Американці замовляють додатково по кілька чисел того числа „Свободи", керівники шкіл телефонують до редакції і просять прислати їм промовця на збори, в деяких підприємствах і фабриках, як інформують читачі, навіть переривали працю і скликали збори працівників, щоб ознайомити їх з поданим у тому числі „Свободи" матеріялом.

Рівночасно в поодиноких містах і громадах влаштовувано мирні демонстрації, з десятками тисяч летючок, що їх видав УККомітет, і відповідним матеріялом, приготованим на місцях. А вслід за демонстраціями пішли американська преса, телевізія і радіо, програми яких переплітаються вістками й коментарями про „ката України". В рямках цієї акції одна телевізійна стація в Ню Йорку передала минулої неділі безплатно, як свою власну публічну службу, приготований раніше Українським Телевізійним Комітетом мистецький фільм „Розповідь про Україну", ілюстрований історичними світлинами та культурно-мистецькими виступами.

Усіх цих виступів, які продовжуються, не перелічити. І це все діється в найбільш скомплікованій ситуації, бо наша спільнота свідома того, що Хрущов є формальним гостем Президента, і наші виступи проти нього повинні відповідно обмежуватись.

При цьому треба підкреслити, що саме така акція у зв'язку з цими небажаними відвідинами була рекомендована й апробована більшістю наших громадян, як це недвозначно виявили сотні листів до „Свободи". Правда, були й такі, що рекомендували „чемність" з уваги на господаря, інші побоювались, що наші виступи можуть викликати репресії проти наших братів в Україні, ще інші навіть думали, що більшого можна досягнути розмовами та проханнями. Але абсолютна більшість мала правильне переконання, що ката ніколи добром чи просьбами не можна здержати від його катівської практики і тому вважали за найправильнішу поставу — використати нагоду, щоб розповісти Америці правду про того її „гостя" та його злочини супроти України.

Мариво України, що висить над її гнобителями на рідній землі, не покидає їх ані на хвилину, де б вони не опинились. Вони замучили, виморили голодом чи закопали в масових могилах із кулею в потилиці та із зв'язаними руками мільйони українців, але їм не вбити українського духа, не вбити Української Нації. Мариво України переслідуватиме їх завжди і всюди, аж доки Україна не стане вільною і незалежною!

ПРОПАҐАНДА ЗАМІСТЬ РОЗЗБРОЄННЯ

До 70-хвилинної промови Нікіти Хрущова перед Генеральною Асамблеєю Об'єднаних Націй в минулу п'ятницю 18 ц. м. можна підходити двояко: або розглядати її зміст відокремлено і незалежно від усіх інших виступів в Америці, або вбачати в цій промові саме тільки одну дію, чи може навіть тільки одну яву в трагікомічній п'єсі, яка розіграється тепер між двома океанами з Хрущовим, як головним „героєм". Однак, в обох випадках треба неодмінно дійти до того самого висновку: широко заздалегідь самим Хрущовим розреклямована його промова, як „переломова", „історична" й „епохальна" подія виявилась нічим іншим, як ще одним суто пропагандивним трюком, обрахованим на фоєрверковий зовнішній ефект, а не на реальний міжнародний наслідок.

Хрущов запропонував загальне і повне міжнародне роззброєння, із скасуванням — протягом чотирьох років — усіх існуючих в світі збройних сил на суходолі, на морях і в повітрі, включно із знищенням всіх складів атомової зброї, всіх літаків і ракет і з забороною продукувати та вживати будь-коли в майбутньому атомову і хемічну зброю. Треба скасувати генеральні штаби військові міністерства і школи.. На світі має залишитись тільки поліція чи міліція з легкою зброєю для пильнування внутрішнього ладу. Щойно тоді, сказав Хрущов, людство відітхне і спокійно зможе спати, без існування теперішньої небезпеки ,що внаслідок будь-якого випадку, технічної несправности в літаку, що везе атомову бомбу, чи раптового божевілля пілота, — світ може пірнути в катастрофу небувалої до цього часу війни.

Але Хрущов сам хвалиться, що він — „реаліст", і тому розкладає здійснення цієї пропозиції на кілька фаз. І тут вилазить шило з мішка — справжня ціль тієї райдужної пропозиції: в усіх цих точках, що стосуються конкретних актів негайного роззброєння, як посередніх ступнів до остаточної мети, говориться виключно про послаблення збройної сили західнього світу і ані словом не згадується, що взаміну в тому самому часі має статися з колосальними збройними силами Совєтського Союзу і комуністичного Китаю. Отож, у Середній Европі має бути поставлена під мілітарну контролю роззброєна й безатомова смуга; американські, англійські і французькі війська мають залишити Західню Німеччину; американські бази скрізь у світі мають бути скасовані. Очевидно, що західній Берлін має бути звільнений від „чужої окупації", себто позбавлений охорони збоку західніх гарнізонів. Як цинічний глум звучить на цьому тлі довге пояснювання Хрущова, що поки не переведено роззброєння — трудно допускати міжнародні контрольно-інспекційні станиці, які, мовляв, можуть займатися шпигунською роботою. Іншими словами — міжнародна контроля над роззброєнням має прийти аж після його переведення, а до того часу вільний світ мусить вірити Большевії на слово, що вона буде роззброюватись, нищити свої атомові бомби й ракети, скасує свій генеральний штаб і позамикає військові школи, гладко й добровільно, щоб завести у світі рай.

Ні один із західніх урядів не зайняв ще офіційного становища до тієї пропаґандивної промови Хрущова, щоб не ускладнювати й так напруженої атмосфери, в якій през. Айзенгавер і Хрущов мають під кінець цього тижня провести свої розмови. Західні державні мужі все ще не хочуть позбутись ілюзії, що ану ж ті розмови будуть дійсно ділові і Хрущов бодай у чотирьох стінах віч-на-віч з Айзенгавером перестане грати ролю в пропаґандивній п'єсі. Але пресові коментарі не залишають сумніву щодо враження, яке зробив виступ Хрущова в Об'єднаних Націях. Звертають увагу на той уступ, в якому Хрущов заповідав, що коло 100 більйонів долярів, які тепер щорічно світ видає на зброєння, підуть на підвищення культурно-економічного стану відсталих країн. Можна уявити собі, з якою радістю зустрінуть таку ідею азійсько-африканські народи, що слабо орієнтуються в міжнародній проблематиці, зокрема у проблемі міжнародного роззброєння! Але західня преса відразу пригадала, що вже 1927 року з такою самою пропозицією виступив Максим Літвінов у Лізі Націй, з такою самою пропаґандивною ціллю і відомими практичними наслідками.

Кожному поважному державному діячеві відомо, що безконечні наради над роззброєнням, ведені протягом останніх 14-ох років, розбивалися об спротив Совєтів і їх нехіть супроти будь-якої міжнародної контролі. Не Совєти, а ЗДА й Англія здемобілізувались тотально після останньої війни з таким вислідом, що Совєти заволоділи цілою Середньою Европою. Запевнення Хрущова, що Совєти „завжди були і є" промоторами міжнародного роззброєння, має таку саму вартість, як його твердження, що Совєти стоять на сторожі чартеру Об'єднаних Націй. Якщо промова Хрущова приведе до дебатів у Генеральній Асамблеї над проблемою роззброєння, то західні представники пригадають факти, які стверджують, хто насправді є автором перегонів у зброєнні, хто викликав мариво нової війни і як його найкраще зліквідувати.

ПРОБЛЕМА ОПРОЦЕНТУВАННЯ ФЕДЕРАЛЬНИХ БОНДІВ

На пресовій конференції 17-го вересня президент Айзенгавер аж у трьох відповідях на запити журналістів порушив справу відсотків від федеральних бондів, заявивши, що відкинення Конґресом пропозиції скасувати висоту обмеження відсотків від цих бондів уважає за одну з найгірших справ, які сталися за його урядування. Президент сказав, що скликати надзвичайну сесію в цій справі не плянується, бо за три місяці Конґрес з'їдеться на свою другу сесію, і тоді він знову внесе цей законопроєкт.

Президент кілька разів підкреслив, що і громадянство і сам Конґрес не поінформовані як слід щодо важливости цієї проблеми, і тому конґресмени не дозволили департаментові скарбу збільшити відсотки від федеральних бондів поза теперішню висоту. Донедавна департамент скарбу платив від бондів 3.26%, а згідно з найновішим законом ці відсотки могли б становити 4.5, але уряд платитиме покищо 3.75 відсотка. Конґрес не хотів скасувати висоту відсотків, а тільки підвищив це обмеження до 4.5 відсотка.

Айзенгавер заявив, що ця ухвала Конґресу, хоч і не задовольняє його, але все ж таки має своє значення, бо дає можливість збільшувати відсотки від федеральних бондів і тим не допустити до того, щоб власники бондів (40 мільйонів осіб!) кинулися їх продавати, коли приватні банки збільшують відсотки від вкладів. Президент заповів, що підготовляє публічне звернення в цій справі, яке в найближчих днях опублікує.

Справа довготермінових федеральних бондів із принадливим для покупців опроцентуванням має велике значення для департаменту скарбу, який кожного року в липні-грудні мусить приватно позичати гроші, бо в тому часі звичайно бувають малі надходження податків. Уряд затягає короткореченцеві позички, звичайно тримісячні і платить за них деколи по 4 відсотки, а недавно платив навіть понад 4 відсотки, як то було під час замкнення банків у 1933 році.

Якби департамент скарбу міг випустити довготермінові бонди з опроцентуванням більшим від приватного опроцентування, тоді не треба було б затягати оті короткореченцеві позички, які дорого коштують і сприяють інфляції доляра. Демократична більшість у Конґресі підтримує таку фінансову політику, яка домагається якнайменшого опроцентування грошей, бо вірить у те, що так звані „легкі кредити" пріскорюють рух у всіх галузях промислу і тим самим розвивають економіку країни. Економісти, прихильники такої фінансової політики, не журяться інфляцією і зростанням федеральної заборгованости, бо для них найважливіше „рух в торгівлі і промислі".

Президент заявив журналістам, що він не може відповідати за фінансову політику ЗДА, бо очолює тільки виконну частину уряду, а законодатна частина знаходиться в руках демократів. Як довго так триває, сказав Президент, „я не можу нести повної відповідальности, і не може бути дійсного проводу для цілої країни, якого вона потребує".

Висловлена президентом Айзенгавером віра в те, що американці будуть купувати більше федеральних бондів, якщо буде підвищене їх опроцентування, знайшла потвердження в інтерв'ю з сімома визначними фахівцями із цієї ділянки, яке проводив представник „ЮС Нюз енд Ворлд Ріпорт".

І так, президент бостонського „Інкорпорейтед Інвесторс енд Інкорпорейтед Інкам Фавнд" Чарлз Дівенс заявив, що тепер ці бонди впали в ціні, але мають широкі вигляди на те, щоб іти вгору, бо щораз більше буде на ринку грошей. Люди, головним чином ті, які не мають таких сум, щоб набувати власні підприємства, повинні купувати ці бонди. Ці бонди дають прибуток навіть дещо більший від того, який приносять вклади у банках. Чарлз Дівенс радить купувати державні бонди, які можуть давати дивіденду у висоті 4.75 відсотка. В користь бондів промовляє ще й той факт, що ціни акцій на біржі нестійкі і часто у широких розмірах коливаються.

Співвласник фірми „Дадж енд Кокс" у Сан Франсіско, Пітер Авеналі, заявив, що тепер є добра нагода вкладати свої заощадження в бонди, головним чином у ті, які звільнені від оподаткування. Те саме радить робити голова „Трай-Континентал Корпорейшен" в Ню Йорку, Френсіс Ф. Рендолф, кажучи, що звільнені від оподаткування бонди мають велику притягальну силу, і то тим більшу, що можлива знижка цін на біржові акції.

Подібно відповідали й інші запитувані фінансисти, які твердили, що в найближчих місяцях бонди можуть давати більші прибутки, як тепер.

Треба ще пам'ятати про те, що президент Айзенгавер заповів ,що він не зрікся своєї думки поновити заходи, щоб Конґрес на новій сесії в 1960 році таки скасував межу найвищого опроцентування федеральних бондів. Коли б це сталося, то можливе було б збільшення відсотків від урядових бондів, які вже й тепер конкурують із ощадностевими вкладками в банках.

М. Демянчук

УКРАЇНСЬКЕ ПРИВАТНЕ КУПЕЦТВО

Українське приватне купецтво, поза своїми особистими справами, зв'язаними з веденням підприємства, загальностановими справами або дуже мало цікавиться або й зовсім не цікавиться. Дуже дошкульно відчуває приватно-купецький світ брак своєї крайової централі, свого фахового журналу, періодичних зустрічей більшого числа товаришів професії, як це було на рідних землях під час Загальних Зборів СУКіП'у в Львові. Непоінформованому громадянинові здасться, що, під оглядом стану посідання, наше приватне купецтво далеко не дорівнює нашій меткій кооперації. А коли взяти під розгляд хоч би Филаделфію, то виходить, що, при наявності двох кооперативних підприємств, які ведуть три крамниці, та при одній кредитовій кооперативі, місцевий Союз Українських Купців та Підприємців об'єднує понад сто членів, при чому щонайменше стільки ж остається поза організацією. Щоправда, Филаделфія, мабуть, під оглядом числа українських приватних підприємств, стоїть на першому місці, одначе приблизне число американсько-українських приватних підприємств в цілій країні можна б все таки заокруглити бодай до двох тисяч як не більше, бож по малих містах та оселях назбирається їх може більше, як у всіх мільйонових метрополіях, разом взявши. Ми, українці, відомі з того, що ніколи не знаємо, скільки нас є, бо статистики не ведемо майже жадної.

Вже п'ять років тому засновано у Филаделфії централю українського приватного купецтва, але про її працю ніхто не знає. А в цьому велика шкода для українських купців. Знаємо, одначе, що по всіх великих містах наші приватні купці мають свої місцеві організації. Рідко коли попадає на сторінки преси стаття на актуальні купецькі теми, ще рідше можна знайти звіт з діяльности місцевої купецької організації з нагоди Загальних Зборів СУКіП'у. А тим часом наше приватне купецтво живе, розвивається, росте, прибувають самотужки нові підприємства, шукають доріг до наших купців гуртівні. Без посередництва власної фахової преси приходиться поборювати багато труднощів, що безпотрібно зуживають енергію. Але ж при примітивнім нашім неорганізованім житті інакше й бути не може.

А погляньмо на рухливість нашої кооперації! Поза шістьма кредитовими кооперативами та хай ще двадцятьма іншими кооперативами, кооперативні діячі створили центральне товариство кооператорів, плянують видати історію української кооперації і взяли в свої руки ініціятиву на господарському відтинку нашого життя, видають власний журнал. А задумана филаделфійськими купцями історія українського купецтва, мабуть, значно довше чекатиме на свою появу, як історія української кооперації.

Коли порівняти себевняв української кооперації та українського приватного купецтва на нашому терені — приватне купецтво пасе задніх, дармащо його значно більше. Тут потрібно комусь, в якийсь спосіб сколихнути те спокійне плесо українського приватного купецтва. Хоча ні для кого не є таємницею важка щоденна праця купця, все таки передовіші одиниці мусять знайти якусь атракцію для байдужих, щоб їх зацікавити становою організацією, втягнути у працю в ній і стало зацікавлювати членів життям товариства.

Велике завдання може і повинна виконати урухомлена Централя СУКіП'ів, а до того повинні причинитися чергові Загальні Збори неділимої Централі, що їх треба було б скликати в якнайкоротшому часі.

З уваги на сучасний стан торгівлі на рідних землях і в обличчі грядучих подій, що можуть нас застукати неприготованими, розвиток нашої приватної торгівлі у вільному світі є наказом часу, коли ми хочемо, щоб майбутня Соборна Самостійна Українська Держава була і під економічним оглядом направду самостійною, щоб українська торгівля та промисл були в руках українських фахівців. Ніхто чужий не буде нас тої істини вчити, бо це — не в інтересі чужинців. Про ці справи мусимо вже тепер заздалегідь дбати ми самі, і саме тут, на еміґрації, маємо виховати многотисячні кадри наших висококваліфікованих купців та промисловців. Старші з-поміж нас, що вже дещо зробили в тому напрямі, повинні всюди старатися заохочувати наших молодих людей, які виявляють здібності до купецтва — посвячуватися цій ділянці, здобувати теоретичне знання та практичну підготову у великих торговельних домах, щоб колись обняти відповідні пости в торгівлі на рідних землях. Ми свідомі того, що тепер є на Україні багато фахівців у державних совєтських кооперативах різного ступня, одначе новітня торгівля у вільному світі побудована на інших засадах, з нею матимуть діло українські торговельні кола в майбутньому, і тому ми мусимо мати своїх фахівців-купців. Поки прийде той час, — кожний добре вишколений купець матиме змогу працювати тут чи то в чужому підприємстві, чи у власному. Так чи інакше нам кваліфікованих купців треба дуже багато. А проте, в деяких бранжах ми не маємо ще ні одного фахівця.

До пропагування всіх цих ідей, до їх плянового, систематичного впровадження в життя, до обміну думками треба відповідного форуму. Його створити, і то в якнайкоротшому часі — це наказ хвилі, потреба нашого суспільно-громадського життя.

Безперечно, координація зусиль всіх українських господарських кол у цій країні, — а ними є українські господарники-науковці, українське приватне купецтво та промисл і українська кооперація, — як також українсько-американських фінансових установ — в напрямі розбудови цілого нашого господарського життя за добре обміркованим та розробленим пляном — це невідкличний наказ хвилі, коли хочемо, як етнічна спільнота, вдержатися на цій вільній землі і виконати те високе завдання, задля якого опинилися ми тут. Щоправда, недавно створено при Централі УККА Господарську Раду, в якій заступлені всі названі вище сектори, але покищо наявного доказу існування тої Ради ми не могли завважити, а час наглить. Це зрозуміли діячі нашої кооперації і зі свого боку приступили до многогранної праці в своїм секторі. І треба з приємністю признати, що працю ту розгортають вони систематично та планово. Приватницький відтинок нашого економічного життя не усвідомив собі ще як слід своїх суспільно-громадських обов'язків та завдань, що тяжать на ньому у відношенні до сучасности і тим більше до майбутности.

З уваги на об'яви інертности загалу українського приватного купецтва та промислу супроти всіх суспільно-громадських ділянок життя, а також до своєї станової організації, СУКіП'у, — мусять ті всі одиниці, що свідомі тих преважних завдань, виявити максимум доброї волі, посвяти та жертвенности в тому напрямку, щоб оживити купецькі станові організації, урухомити занедбані чи приспані ділянки товариського життя, створити атракційні центри та дії, що притягали б увагу та зацікавлення членства своєю становою організацією і заохотили б вступити в її члени тих всіх численних купців, ремісників та інших професіоналістів з-поміж старої, новішої і найновішої еміґрацій, що дотепер не добачали ані цілі, ані інтересу в приналежності до СУКіП'у.

При цій нагоді треба з притиском підкреслити, що навіть такі строго калькулюючі люди, як купці, мусять брати до уваги — коли йде про членство в своїй організації — й моральний чинник, що змушує їх приймати участь в своєму становому товаристві, а не лише ті евентуальні матеріяльні користі, що їх таке членство повинно їм давати. Зокрема, старі та добре матеріяльно забезпечені підприємці повинні всі без вийнятку стати членами СУКіП'у і різними способами піддержувати його працю. Дехто з-поміж українських купців, у Филаделфії твердить, що в цьому місті живе понад 400 купців, промисловців та інших підприємців українського роду, між ними такі, які можуть похвалитися банковими контами по 100,000 дол. і більше! Чи тяжко собі уявити, як виглядала б праця нашого товариства, коли б до нього належало бодай 300 наших купців та підприємців. А скільки корисних порад могла б давати така наша станова організація, коли б мала власне бюро порад, обсаджене досвідченими людьми цього терену. Не одно питання, що вважається тепер нездійсненним, могло б тоді стати дійсністю. А що вже й казати про поставу та відношення нашого широкого загалу до так добре зорганізованого купецтва. Тоді напевно знайшлося б і багато більше адептів купецького стану, бо одних приваблював би сам „бизнес", як такий, і добрі вигляди заробітку в ньому, інших — можливості капіталовкладу, ще інших — також позиція купця серед нашого громадянства. Мабуть, при впертій праці впливових одиниць з-поміж

(Закінчення на стор. 4-ій)

Марія Вільна

МОЇ СПОГАДИ З ЧЕРВОНОГО ПЕКЛА

(3)

Але якраз у той час, коли люди, не діждавшись його, розходились, він був уже в Празі, столиці Чехо-Словаччини. Очевидно, не відважився виступати під голим небом із своєю промовою в Галичині, побоявся, щоб чогось лихого не сталось, бо „бандьорам не можна вірити". До того ж він знає, що в Галичині ніхто не вірить у його заяви про Америку, яку він „доганяє й переганяє", на яку на всіх збіговищах кидає громи і кричить: „Ми її угробимо!" Тоді треба бачити лиця слухачів, на яких написана правда про Америку.

Одного разу до бюра, де я працювала, попав журнал „Америка", не пригадую, в українській чи російській мові. Тоді треба було бачити, як службовці й робітники, мов діти перед виставою забавок, яких вони не можуть дістати, оглядали папір журналу, ілюстрації, зокрема американські фарми, порівнюючи їх з колгоспами, мешкання, авта різних марок, крамниці, наповнені всячиною, і похитували з сумом головами. Кожний думав свою тяжку думу.

Як виглядає українське село? Славилось колись воно своєю красою, біленькими хатками, вишневими садками. Тепер за модерного кріпацтва, нема садків вишневих, нема чепурних хат, нема ні плота, ні кола. Хати обдерті, давно небілені, понищені війною, а ще більше по війні, світять ребрами. Люди не мають чим їх покрити, бо соломи з колгоспу не дістанеш. Не мають чим палити, бо влада не дозволяє з лісу нічого брати. Знаю села, які стоять під лісом, а в хатах зимою вода замерзає. Біля хат не садять квітів і дерев, бо ніхто не знає, як довго буде на місці. Вікна — не вікна, а часто діри, заткані ганчір'ям. На вулиці серед дня живої душі не видно, як за татарського лихоліття, бо всі в полі на колгоспній роботі стараються як можуть, щоб „старшому братові" було більше, а самі як Бог дасть. Щоб виробити „трудодень", не раз треба працювати двадня по 10-12 годин. Від власної корови колгоспник мусить дати державі річно 40 кілограмів м'яса і 500 літрів молока. Як проходять весняні роботи, люди не мають відпочинку, а коли починаються жнива і молотьба, то працюють від ночі до ночі, щоб скорше зібрати, вимолотити і зараз здати хліб державі. Не раз через поспіх і нагінку згори зерно здають напівстигле. Якщо є близько села асфальтова дорога, то сушать його прямо на дорозі, при чому тут мають зайняття навіть діти.

Як я вже згадувала, багато людей з села втекло до міста, тому робочих рук бракує. В 1949 році, коли почали організувати колгоспи, повторилися події 1929-30 рр. на Східній Україні. І знов при цій „суцільній колективізації" взяло верх насильство. Тисячі людей (багато з них тільки в тім, в чім стояли) помандрували на Сибір у поїздах забитих дошками. Перед Києвом, як на глум, відчиняли вагони і вивішували на них транспаренти з написами, що люди, які ідуть, дякують товаришеві Сталінові і комуністичній партії, що дозволяють їм оселитися на Сибіру. Грали оркестри, а нещасні люди, немов у сні, не знали, що з ними робиться, і мовчали. Охорона зорганізована була так, що ніхто й не думав про втечу.

Під час польових робіт нікого з села не пускають у місто навіть за хлібом. По дорогах стоять „стрибки", тобто сільські міліціонери, яким начислюють за це трудодні. Так, що в колгоспах при найбільшій праці селянам не раз приходиться голодувати. Як же ж селянин може мати подостатку хліба, коли часом дістає 300 грамів зерна за трудодень. В 1955 р. ще далеко до передновку на Тернопільщині люди пухли з голоду.

В сільських крамницях хліба не продають, зате горілки — хоч купайся. Але коштує вона дорого, і тому люди доробляють своїм промислом самогон з колгоспних буряків, що їх якимось чудом дістають. Заливаючи горе, п'ють старі, молоді, п'ють і діти. Одного разу мала я нагоду бачити, як молоденькі дівчата, нарівні зі старшими, не моргнувши оком, шклянками пили самогон.

Не чути на селі гамору й сміху, не чути пісень. Молодь старається дістатись до середньої школи в місті, а потім до вузів (вищих учбових закладів). З часом виходять з них різні фахівці, які в багатьох випадках розпливаються в інтернаціональній товпі, забуваючи свою мову. А большевикам цього тільки треба, бо вони бояться національно свідомих громадян.

Колгоспи, як правило, зайняли забудовання колишніх фільварків та приходств. Не відчувається в них руки і ока господаря. По колгоспних подвір'ях в неладі порозкиданий інвентар, та сама „техніка", що облегшує працю, мокне під дощем або під снігом. Тут же гниє солома, яка пригодилася б господареві для інших, корисніших цілей. Худоба нечищена, миршава. Коні дуже часто під весну гинуть з невідомих причин. Тоді шукають винуватців, бо хтось мусить відповідати за це перед судом. Звичайно це бувають найменше винні. Поля зарослі будяками і хабаззям до висоти чоловіка.

Багато можна б писати про життя під Совєтами, але думаю, що, прочитавши й ці мої спогади „вопіющі до неба о помсту", читачі матимуть досить ясний образ.

Кінець

ЮНІСТЬ ЩЕ НЕ СХОДЖЕНА...

Юність ще не сходжена,
Їй немає краю...
Я така стривожена,
Що робить, — не знаю.

Я така схвильована
В дивному чеканні...
Чи мені замовлені
Вічні поривання?

Чи мені загадано
Так завжди боліти?..
Цвіт із яблунь падає
На весняні квіти.

Веснами співучими
Душу не вспокою,
Бо нема розлучення
З піснею дзвінкою.

Серце розтривожене,
Сповнене розмаю...
Юність ще не сходжена,
Їй немає краю...

ДОРА ТИТАРЕНКО

Дніпропетровське.

АМЕРИКАНСЬКІ УКРАЇНЦІ ПРОДОВЖУЮТЬ ДЕМОНСТРУВАТИ ПРОТИ ХРУЩОВА

Протестаційне зібрання у Дітройті

Дітройт. — В середу, дня 16 вересня у місцевій залі „Ветеранс Меморіял" відбулося багатолюдне віче для запротестування проти приїзду Хрущова. У вічі, що було скликане заходами дітройтського відділу УККА, комітету національних груп м. Дітройту та філії ПАБНА, взяли участь представники всіх поневолених Москвою народів. Проводив вічем д-р Гаррі Транд, який у своєму вступному слові висвітлив трагічні події, зв'язані з діяльністю і політикою Хрущова. Від міської управи промовляв п. Іван Бек, який у своїй промові гостро натаврував відвідини совєтського диктатора у ЗДА. Головним промовцем на зібранні був колишній конгресмен із Висконсин — Чарлз Керстен. Торкаючись теми пресконференції у Вашингтоні, де Хрущов не дав відповіді на запитання про власну діяльність у добу Сталіна, Керстен, як голова конгресової комісії для дослідження совєтського геноциду, довів на основі зібраних документів, що Хрущов є безпосередньо відповідальним за страшний терор на Україні у 1932-39 роках, свідком яких є масові могили у м. Вінниці. Відвідини „різника Будапешту" схарактеризував Керстен, як глум над здоровим розумом Америки і всього світу". Зупиняючися над гарячковими намаганнями Совєтів здобути першість у міжпланетних польотах, конгр. підкреслив, що було б далеко більшим осягом дати волю поневоленим народам, ніж причіпляти серп і молот до поверхні Місяця. Промову Керстена присутні перебивали частими оплесками. Вислово глибокої віри у перемогу правди над сваволею й у здобуття національної свободи уярмлених народів — закінчив він свій виступ. Після Керстена промовляла членка американського Конгресу Марта Гріффітс. Вона зазначила, що приїзд Хрущова може причинитися тільки до збаламучення безкритичних американців та до викликання почуття безнадії у людей за залізною заслоною. У винесеній резолюції, яку присутні схвалили одноголосно, перелічено усі найхарактерніші злочини Хрущова і засуджено змагання до стабілізації взаємин двох світів: вільного і невільного. В резолюції висловлено теж сподівання, що керівники вільного світу швидко прийдуть до неминучого висновку, що компроміс із комунізмом бути не може, як не є „можливим компроміс із злом".

Закінчилося зібрання молитвою естонця о. Якоба та одноххвилинною мовчанкою. Під час віча і після нього поширювано летючки УККА — „Хрущов кат України", летючки та звернення організацій Визвольного Фронту, АБН та Центрального Комітету Національних Груп Дітройту.

Перед вічем цього ж дня делегати, очолювані гол. метр. Відділу УККА д-ром Д. Квітковським, були прийняті губернатором стейту Мишиген Вільямсом. Обидва місцеві часописи — „Дітройт Ньюз" та „Дітройт Тайм" подали на другий день обширні інформації про відбуту демонстрацію, підкреслюючи вислови губ. Г. Керстена про злочинну діяльність Хрущова в Україні.

О. С.

Українці Північної Дакоти проти відвідин Хрущова

Бісмарк. — Українці Північної Дакоти хоч розкинені малими групами і поодинці на великих просторах, завжди гідно дотримують кроку великим нашим скупченням на сході ЗДА, а то і нераз дають приклад доброго проведення корисних для української справи акцій. Стейтова філія УККА, очолювана д-ром Антоном Жуковським, здобула для українців повагу і пошану в офіційних американських чинників і серед загалу американського суспільства. З голосом голови філії УККА всі рахуються.

Тим разом філія УККА провела гідно й успішно демонстрацію проти приїзду і перебування Хрущова в ЗДА.

Згідно з рішеннями наради Екзекутиви філії УККА, що відбулася в неділю 13 вересня, у вівторок 15 вересня перед полуднем в день приїзду Хрущова до ЗДА, відправлено у всіх церквах Богослуження в намірені Українського Народу з панахидами за душі мільйонів жертв комуністичного терору. Цілий стейт поділено на округи, в яких поодинокі особи заіменилися роздачею згл. розсилкою поштою різним американським організаціям і поодиноким особам летючки п. заг. „Хрущов кат України". — Добре це виконали д-р Зеновій і Ірина Михайлюк в околиці Фарго, п-ні Ірина Гординська в Майнот й околиці, п-ні Євдокія Міщенко в Джеймставн і околиці, д-р А. Жуковський в Бісмарк й околиці, та п. Нік. М. Прокоп в Дікінсон й околиці.

З огляду на розпорошеність українців по цілому стейті завдяки цілої протестаційної акції задумано провести за помічю американської преси, радіо і телевізії. — Голова філії УККА д-р Антін Жуковський і м. голова філії УККА п. Степан Глебічук виготовили відповідний матеріял для всіх місцевих американських газет, як також для більших телевізійних і радієвих стацій. — Всі вони одержали цей матеріял в полудне 15-го вересня в час приїзду Хрущова до ЗДА. — Крім того всі американські тижневики в числі понад 110 одержали летючку п. з. „Хрущов Кат України".

Реакція преси, радіо і телевізії була надсподівана. — Кілька телевізійних і радієвих стацій негайно запросили телефонічно голову філії УККА д-ра А. Жуковського' виступити того ж самого дня т. є 15-го вересня у на сітці 3-ох стацій. KFYR — зробила безплатний телевізійний фільм і радіову транскрипцію для інших стацій. Промова голови філії УККА була найважливішою подією дня у всіх телевізійних і радієвих програмах і її передавано протягом 10 хвилин о годинах 6-ій, 8-ій і 10-ій вечора. Решта стацій в цілім стейті наводили уривки з цієї промови згл. давали до неї свої коментарі. Наступного дня т. є. 16-го вересня ц. р. дуже широко віддзеркалила вся американська щоденна преса і то не тільки Північної Дакоти, але також Міннесоти і полудневої Дакоти, друкуючи основні інформації і статті про українську протестаційну акцію.

Основні думки промови д-ра А. Жуковського були такі: Запрошення Хрущова до цієї вільної країни ЗДА є новою програмою в холодній війні. Це запрошення дає гарантію легітимності і респекту для політичного злочинця, тому наше сумління наказує нам долучитися до інших американських організацій в їхній демонстрації проти його перебування на цій вільній землі, як також проти політики коекзистенції. — Україна знає комунізм найкраще, бо перша впала жертвою російсько - комуністичної агресії. — Хрущов відомий в цілім світі як „Кат України, який був відповідальний тільки перед Сталіном і знищив мільйони українців. Доказом цього є масові могили у Вінниці, Львові, Станиславові, Одесі і в інших містах; табори примусової праці, штучний голод, арешти - депортації перед і по 2-ій світовій війні. — В дальшому підкреслено, що хоч українці розуміють шляхетні заміри Президента ЗДА Айзенгавера, то все ж таки не можуть не протестувати, бо вільну колись і незалежну Україну втоплено в морі крови.

Цей добре переведений виступ знайшов великий відгомін серед американського громадянства. Голова філії УККА одержав багато телефонів і листів з гратуляціями за відважну промову, а справа цього протесту була порушена (16-го вересня) репортерами на спеціяльному інтерв'ю з губернатором Півн. Дакоти. Губ. Джан Е. Дейвіс, запитаний, що — він думає про протести і опозицію українців Півн. Дакоти проти візити совєтського прем'єра Н. С. Хрущова в ЗДА", відповів: „Я сподіваюся, що може дещо добре вийде з вимін цих відвідин. Це одначе є зовсім природним і правильним для українців з Півн. Дакоти, що вони протестують і висказують свою незгоду з тим".

ОЛЕКСАНДЕР УТРИСКО

(Посмертна згадка)

Олександер Утриско

Олександер Утриско народився 1879 р. в Комарні під Львовом, а помер в 1956 р. на еміграції під Варшавою. Покійний був секретарем повітового виділу в Турці, Західня Україна від 1911., а рівночасно активним громадянином. За його ініціятивою та співпраці тамошніх громадян о. Федевича і інших був побудований гарний Народний Дім (власність Філії „Просвіти").

Будучи перед тим управителем Народного Театру „Сокола Батька" у Львові, розвинув і поставив на високому рівні наше театральне мистецтво у Львові. Не диво, що в численному ансамблі того ж театру на сцені при Руській вулиці 20, виступали в п'єсах добі аматорські сили: крім його дружини Марусі і його сестри, Марусі Мельник виступали ще студент політехніки, пізніше інженер Дорожинський з Угнова, Тадей Купчинський (відомий колись диригент хорів) з дружиною, п. Сирод — урядовець книгарні НТШ, пок. дир. Скрипка і багато інших. Тут пізніше починав міряти перші кроки свого мистецького таланту відомий артист „Березоля" — Лесь Курбас. На сторінках нашої преси „Діла", „Руслана" „Українського Слова", по кожній виставі п'єси, являлися рецензії. Той театр стягав численну львівську публіку, а часто і з близьких сіл під Львовом до залі „Сокола Батька". Коли ж часом виявлялася потреба запросити для обсади численних роль в п'єсах ще декого, тими запрошеними були брати покійного Клим і Осип Утриско. Тоді на сторінках преси були рецензії про виступ і гру 5 осіб з родини Утрисків і обох Купчинських.

В репертуарі згаданого театру були побутові п'єси Карпенка Карого, „Наталка Полтавка", „Сватання на Гончарівці", „Ой не ходи Грицю", „Міщани" — Горкого, „Доля жартує" — Ст. Ганущака, „За батька" (істор. драма). З виставою кількох п'єс театр виїздив на провінцію: до Городка, Комарна, Стрия, Перемишля та виставляв їх на передмістях Львова, зокрема на Клепарові, де була гарна театральна заля. Публіка всюди виповнювала залі на виставах цього театру.

Любов до сцени, на якій Олександер Утриско був любимцем публіки, привіз він із собою в 1911 р. до Турки, де довелось йому часто з дружиною, а пізніше і з дочкою Іриною, виступати на сцені Народного Дому. Сам він був музикальною людиною, грав на цитрі, зорганізував гарний мішаний хор, який виступав на концертах і в аматорських виставах. Безперечно, що це організаційне українське життя в Турці вплинуло і на національне освідомлення повіту, в якому в 1913 р. вибрано послом до галицького сойму радника С. Рожанковського.

Як австрійський підстаршина Ол. Утриско був учасником першої світової війни. І коли він в 1917 - 1918 рр. опинився в Перемишлі, зорганізував там аматорський театр, який виставляв п'єси на сцені місцевого Народного Дому при завжди виповненій залі, воями українцями —та міщанами і селянами.

Листопадовий переворот в 1918 застав Покійного в Турці, де він враз з д-ром В. Ріпецьким і о. Федевичем взяли активну участь в будівництві ЗУНР. Коли ж УГА на протипольському фронті встоятись не було сили, почався в 1919 р. відворот нашої армії за Дністер, а з відворотом почалася і трагедія нашого народа: втеча частини нашого громадянства на схід при рівночасному арештуванні тисяч наших громадян, поміщення їх в таборах і висилкою до тюрем і концентраційних таборів.

Про одну з таких трагедій перед 40 роками згадував д-р Ст. Ріпецький в 119 ч. „Свободи", а саме про вбивство польськими жовн. інж. М. Мартинця, д-ра В. Ріпецького, Ст. Сілецького, проф. І. Сілецького, д-ра В. Падоха в карпатських лісах між Перегінськом і Солотвиною. При тому згадував автор допису, що 10 червня 1919 р. привезено останніх арештованих д-ра В. Ріпецького і Утриска, який на місці екзекуції (в лісі між корчами) втік... Це був саме Олександер —Утриско, який, як розказував по якомусь часі авторові цих рядків, привезений польськими жовнірами на місце екзекуції, завважив вкинені жовнірами на возі 2 лопати. В мить зорієнтувався він, що його і д-ра Ріпецького жде там нехибна смерть. Покійний торкнувши рукою д-ра Ріпецького нагло зіскочив з воза і почав втікати наліво в лісову гущавину, а за ним посипалися карабінові стріли. Під час цієї втечі він був двічі ранений. Втративши пам'ять і орієнтацію, дві доби в голоді скривався в шуварах ріки та врятував життя. Пізніше він був арештований польською поліцією, відсидів кілька місяців у стрийській тюрмі. Вернувшися з тюрми був вдруге арештований, сидів у відомій з насильств і побоїв перемиській тюрмі, звідки перевезено його до концентраційного табору на Домбє під Краковом.

По повороті з Домбя Олександер Утриско взявся до праці, докінчив зруйнований Народний Дім, зорганізував хор і аматорський театр. Частими виступами хору і театру збільшувались фонди на відбудування Народ. Дому.

Під час першої окупації Галичини у 1929. р. більшовики арештували покійного враз з дочкою Іриною. Обоє арештовані пересиділи в самбірській тюрмі до останніх днів червня 1941 р. Саме в тюрмі, коли большевицькі енкаведисти викликували поодиноких арештованих за азбучним порядком і провадили на розстріл та прийшла черга на букву „у" — покійному вдалось обманути енкаведистів, мовляв, їх прізвища є з букви „О". Майже чудом вирвався покійний з дочкою з тюрми та вночі подався на самбірське передмістя, де переховався на городах наших громадян аж до моменту приходу німців до Самбора.

Таким способом він вдруге в своєму житті оминув трагічну смерть . . .

О. У.

У Відні відбулося Богослуження за поневолену Церкву

Відень, Австрія. — Українська католицька парохія св. Варвари у Відні — за благословенням Їх Емін. Кардинала Кеніґа та в порозумінні з греко - католицькими пастирями інших поневолених народів — влаштувала 2-го серпня в 11-ій год. перед полуднем в катедрі св. Степана у Відні Торжественну Службу Божу за Поневолену Церкву.

В цьому Святі взяли офіційну участь делегати австр. міністерства освіти і культу та акредитовані у Відні дипломатичні представники амбасад слідуючих держав: ЗДА, Великої Британії, Франції, Італії, Німеччини, Еспанії, Греції, Аргентини, Коломбії та Перу.

В святочному Богослуженні брали участь о. И. Рога (ЧСВВ), член генеральної Курії чину Василіян у Римі; монсіньйор К. Капрош (за гр. кат. румунську церкву) з Риму; о. Вікентій Пупініс (за гр. кат. російську церкву) з Риму; о. Р. Наклович з Відня, о. О. Купранець (ЧСВВ) з Риму; о. Т. Москалів з Риму; о. д-р Гавліч, парох Відня. Дияконували: о. Ковалюк з Грацу і о. І. Дашковський з Зальцбургу.

Пояснення нашого обряду до Служби Божої давав перед її започаттям та увесь час її тривання німецькою мовою о. проф. Мітнахт (член Августинів), з Вірцбургу (Німеччина), який представивши наш обряд як обряд візантійських князів, об'яснив чужинцям значення поодиноких частей Літургії, достосовуючи до них паралелі в лат. обряді.

Знаменитту проповідь німецькою мовою з представленням переслідування поневолених Кат. Церкви виголосив монсіньйор Отто Мавер, один з найкращих проповідників Відня.

Вокальну велич цьому церковному торжеству надав 40-членний Хор Братства св. Варвари у Відні під диригентурою А. Гнатишина ,який, скріплений чужими співаками з віденської Фольксопери, унагляднив всім приявним чар нашого церковного співу.

Здається, що відколи Відень Віднем, то подібного церковного торжества не бачив. За обчисленням очевидців зійшлося на це Свято приблизно 15,000 вірних і то переважно чужинців, членів різних народів, які з захопленням прислухувались чудовому, мелодійному співові наших дияконів. оо. Дашковського і Ковалюка та прекрасним голосам хорових співаків, не можучи відірвати очей від краси нашого обряду. Катедра була так переповнена, як це буває тільки на Різдво і Новий Рік. І хоч в цьому Святі брали участь представники і інших поневолених церков, то все ж таки мало воно від початку до кінця сутоукраїнський характер.

Торжество закінчено молитвами за Поневолену Церкву, які відмовляли — кожний представник —зокрема — в румунській, російській, мадярській, литовській, словацькій і китайській мовах. Український хор започаткував ці молитви відспіванням „Богородице Діво" і закінчив ціле торжество співом молитви „Боже, послухай благання".

Укр. громадянство Відня, я ке мимо вакаційної пори взяло численну участь в цьому Святі, може бути горде з небувалого успіху. А о. д-р Гавліч, який так по-мистецьки зумів його при фінансовій помочі наших земляків —і установ з Шикаго зорганізувати, може бути певний, що його труди для добра нашої Церкви та народу знайшли загальне признання.

Т. Г.

В Дітройті засновано Комітет для вшанування пам'яті Я. Остапчука та А. Шмигельського

Українці збаражчини, замешкалі в Дітройті, Миш., зорганізували Комітет вшанування пам'яті двох заслужених для галицького Поділля діячів, а саме Яцка Остапчука, кол. посла до австрійського парляменту та Андрія Шмигельського, кол. посла до галицького сойму.

Комітет очолив Василь Довгань і в склад комітету увійшли: М. Онисько, В. Яремчук, І. Атаманець, А. Микитюк, Д. Атаманець, М. Ковальчук, секретар, Д. Гевко і Т. Кошіль.

Дня 31-го серпня 1959 відбулися ширші сходини уродженців збаражчини. Присутні одобрили ініціятиву комітету ірішили, що в місяці листопаді або грудні 1959 р. відбудуться урочисті сходини українців, які походять з тих повітів, де політичну й освітню працю в роках 1900-20 вели з великою користю для суспільства Остапчук Яцко та Шмигельський Андрій. Розгорнули обидва цю працю на терені повітів Збараж, Скалат, Тернопіль та Зборів.

Дальші подробиці про дату і спосіб вшанування їх пам'яті, діл та заслуг, будуть подані в пресі.

Виставка Католицької Молоді у Відні

Відень (Т. Г.) — Під гаслом „Непобідима Віра" влаштувала Католицька Молодь Австрії в центрі Відня виставку, на якій документарно і образово представлено переслідування Католицької Церкви поза залізною заслоною. На цій виставці небракувало і нашої Української Католицької Церкви, переслідування якої унагляднено на двох великих виставових таблицях з поміщенням на третій таблиці більшої знимки галицького Митрополита І. Сліпого. Цю виставку відкрито під час Інтернаціонального Фестивалю Комуністичної Молоді, а закінчилася вона 15-го серпня.

Четверта Літня Високошкільна Конференція СУСТА відбудеться на Союзівці

Ню Йорк. — В днях 26 і 27 вересня ц. р. відбудеться на „Союзівці" 4-та Літня Високошкільна Конференція СУСТА під загальною темою „Гетьман Іван Мазепа і його доба". Конференція складатиметься з двох частин. Перша, мазепинська частина, відбудеться в суботу 26 вересня, де буде виголошено п'ять доповідей, на такі теми: 1. Внутрішня політика гетьмана Мазепи — Іван Вівчар; 2. Зовнішня політика гетьмана Івана Мазепи — Роман Легедза; 3. Мілітарна кампанія 1708—1709 рр. — Константин Савчук; 4. Соціально - економічне положення країни за часів гетьмана Івана Мазепи — Василь Зваснко; і 5. Культурний розвиток України в мазепинській добі — Теодозій Онуферко. Друга, організаційно - студентська частина відбудеться в неділю 27 вересня, де буде обговорено ряд важливих студентських справ і проблем.

У ЗДА щорічно незаконним шляхом адоптують 20,000 немовлят

Ню Йорк. — Суддя Стейтового Найвищого Суду Семюел Гофстедтер і член нюйоркської адвокатської палати пані Ширлі Левіттен написали статтю до правничого журналу, в якій стверджують, що коло 20,000 немовлят річно продається в цій країні у формі різних недозволених адоптацій. У цій статті закликається до ухвалення гострішого закону про усиновлення дітей, який ні би більше дбати про добро цих дітей, бо досі тільки 35 відсотків адоптованих немовлят є під контролею урядових агенцій. Число адоптованих дітей дуже збільшилося і в 1953 році воно становило 90,000, що значить на 500 відсотків більше як в половині 30-их років ц. в. В самому нюйоркському стейті адоптується річно передсічно по 4,000 дітей, і 10 прибраних батьків чекають на кожну дитину до адоптації. Тепер відбуваються два роди адопцій: через відповідні агенції і „приватно".

Український Літературно-Мистецький Клюб — Ню Йорк

З Літературно - Мистецького Клюбу в Ню Йорку повідомляють, що в п'ятницю, дня 25-го вересня ц. р. відбудеться продовження вечора вакаційних спогадів. Участь беруть: Квітка Стецюк, Оксана Вікул, Ольга Соневицька, Леся Храплива, Іван Керницький і Микола Понеділок. Початок о год. 8-ій вечора.

Коли Ви вважаєте себе політичним еміґрантом — амбасадором України, то знаєте про великий вклад Українського Народного Союзу в змаганнях за права України та українців. Ви напевно свідомі обов'язку бути членом цієї організації.

ХТО Є ВЛАСНИКОМ КАНАДИ?

Півстоліття тому великий канадійський прем'єр сер Вилфрід Лоріє предсказував, що „двадцяте століття належить Канаді". Навівши слова цього державного мужа, оттавський кореспондент Майкел Барквей, в заключній статті серії статтей на тему торговельних і економічних впливів у цій країні, опублікованій в бизнесовому часописі Канади „Файненшіел Пост", ставить своє власне питання „Але кому належить Канада?"

Питання економічних впливів у нашій власній країні стає щораз більшою турботою наших політичних лідерів, економістів та загалом вдумливих канадійців. Недавно прем'єр Діфенбейкер, промовляючи в Дартмутському університеті в ЗДА, висловився на тему канадійсько - американських взаємин одвертіше, як котрийнебудь з дотеперішніх речників канадійського уряду. Він звернув увагу на обставину, що торгівля і промисл не можуть іти однонапрямною вулицею, якщо Канада має встоятися як незалежна одиниця.

Канада має торговельний дефіцит у користь ЗДА приблизно на суму одного мільярда долярів. Іншими словами — ми закупили в ЗДА на один мільярд дол. більше товарів, ніж продали туди своїх. Ми збанкрутували б, якщо б тієї ситуації не зрівноважували деякі чинники: до певної міри вища вартість канадійського доляра, а головно — великі американські капіталовклади у канадійський промисл і перерібку сировини.

Обидва ці прояви не зовсім економічно здорові. Правда, канадійці можуть відчувати самозадоволення з того, що їхня валюта на кілька центів дорожча за американську. За канадійські доляри можна дешевше купити американські вироби і матеріяли, але слід пам'ятати, що це утруднює американцям купівлю канадійських матеріялів, знеохочує торгівлю та створює недогідну економічну ситуацію.

Також правда, що Канада незвичайно скористала з чужоземних капіталовкладів — головно американських, але теж в поважній кількості з европейських. Однак людина, яка вкладає кудись свої гроші, хоче мати деяку контролю над тим вложеним грошем. Коли американська фірма відкриває свою філію - фабрику в Канаді, або (і це трапляється найчастіше) прямо купує канадійську фірму, то хоче задержати в своїх руках керівництво тієї філії-фабрики.

Засадничо ця контроля є завжди доброзичлива, але вона теж спричинює, що наша економіка стає дуже вразлива на зовнішні умови. Ось, напр., одна велика радієва й телевізійна фірма з Америки, відкривши свою філію - фабрику в Канаді, вирішила припинити свою працю тут, бо в тому часі потребувала капіталу на поширення свого виробництва в ЗДА.

Одну з канадійських найстарших і найбільших фабрик хатнього устаткування купив три роки тому американський потужний трест. Виробництво йшло швидким темпом, як і раніше. Потім сотні робітників у відділі пральних машин тієї фабрики звільнено і взагалі припинено виріб тих машин, бо надпродукція того типу пралень в ЗДА вможливила підприємству кинути на канадійський ринок ті пральні майже за безцін.

Досвід виказує, що канадійські відділи американських фірм не суперничатимуть зі своїми централями за здобуття заокеанських ринків збуту. Очевидно американська автомобільна фірма чи фабрика приладдя, яка посідає свій відділ у Канаді, в Торонті чи Віндзорі не буде розглядатися за заокеанськими ринками збуту на продукт своєї канадійської філії, якщо б експорт того продукту з Канади спричиняв втрати центральній фірмі в ЗДА.

На цю пору вже поверх половини зарібків канадійських компаній відпливає до ЗДА, твердить „Файненшіел Пост".

З черги більшість великих юній є філіями американських професійних об'єднань, що призводить до значної американської контролі канадійської економіки. І так, коли американський сталеварний чи автомобільний робітник осягне підвишку платні, тоді канадійський робітник бажає одержати таку саму підвишку. Але канадійські виробничі кошти і так є значно вищі з уваги на менший внутрішній красвий ринок збуту і нижчу продуктивність. Це спричинює непотрібний інфляційний тиск на Канаду, тобто: канадійський консумент платить вищі ціни за канадійські вироби, як повинен.

В деяких ділянках ситуація стає справді загрозлива. Але існує теж чимало скритих небезпек. Найбільш наглядним є факт, що ми продаємо „первородне право". Однак так же само небезпечним, хоч і менше очевидним, є факт, що канадійсько - американські взаємини, зразок міжнародніх добрих взаємин — можуть дуже погіршитися внаслідок реакції, що бусить наступити в такій ситуації.

Якщо б наша економіка була тоталітарна, а такою вона напевно не є, то наглядним кроком в напрямі розв'язання тієї проблеми було б урядове вивласнення чужоземних компаній. Але Канада не є Єгиптом чи Мехіком, і канадійці не бажають робити бизнесу в той спосіб. А втім, такий чи подібний крок потягнув би за собою підривання кредиту, вже не згадуючи про нашу репутацію на світовому ринку; очевидно, це припинило б теж приплив не тільки американського, але й усякого іншого чужоземного капіталу.

Канада є четвертою найбільшою торговельною державою в світі, і тому торгівля повинна зрівноважити ці дефіцити. Канадійці не виявили охоти ані відваги інвестувати свої капітали у власну країну, а зате виявили ЇЇ американці. Тому в багатьох випадках американці випередили нас в прямуванні до наших власних скарбів. З другого боку, канадійські підприємці і купці не пробують проникнути в американський ринок, що знаходиться прямо „за порогом". Канадійська обережність працює проти них самих.

Як можна змінити той стан? Ось велике питання, що стоїть перед федеральним урядом Канади. Наложенням вищих тариф на американські товари? Можливо, але канадійці вірять у доцільність вільної торгівлі. Впровадженням імпортових квот, що їх практиковано під час і після війни? Також можливо. Але такий крок провадив би до інфляції на внутрішньому канадійському ринку. Зовсім можливо, що податкова система буде змінена в тому напрямі, що компанії, які не допускають у себе канадійського співласництва, мусітимуть платити вищі податки.

Ось і найбільша проблема, що її будь-коли доводилося розв'язувати Канаді в своїй історії. Як окреслив це прем'єр Діфенбейкер: „Вдержати Канаду незалежною нацією не буде легше тепер ніж це було колись; під деяким оглядом це навіть трудніше, бо ми зайшли вже далеко. Однак це й не є більш неможливе, ніж було колись".

К. С.

УКРАЇНСЬКЕ ПРИВАТНЕ КУПЕЦТВО

(Закінчення зі стор. 2)

членів СУКіП'у вдалося б багатьох приєднати — навіть таких, що сьогодні зовсім байдужо ставляться до СУКіП'у.

В першу чергу члени СУКіП'у по всіх місцях нашого скупчення мусять самі заактивізуватися, беручи собі за приклад наших кооператорів, усвідомити собі свої завдання, розбудовувати свої товариства і прагнути до того, щоб в якнайкоротшому часі об'єднати всі місцеві СУКіП'и в одній крайовій централі, переводячи многолюдні Засновуючі Загальні Збори Централі Союзу Українських Купців і Промисловців чи Підприємців у ЗДА. Не даймо пропасти тій колосальній праці, що її протягом десятиліть проводив СУКіП. Нашою активністю на цьому терені вшануймо заслуги для всього членства СУКіП'у таких постатей, як сл. п. Я. Скопляк, Р. Зубик, Стефанович, Д. Конюх, Онисько, Дружб'як, Бориси у Перемишлі та Стрию, Снігурович, Жаровський, В. Свищ і Павлусевич і ще багато-багато інших, що своєю відданою працею, посвятою та жертвенністю поклали міцні підвалини під розбудову нашого торговельно-промислового життя в дуже неприятливих обставинах під польською займанщиною. Членство СУКіП'у йшло вже до другої світової війни в поважні тисячі, не зважаючи на тяжкий матеріяльний стан нашого суспільства. Щораз глибше усвідомлюваний та щораз точніше виконуваний нашим громадянством клич „Свій до свого" давав дедалі кращі успіхи морального та матеріяльного характеру. І в цей час, коли там, на рідних землях пропали овочі праці всього нашого громадського й приватного життя, тут, у вільному світі, маємо ми не лише змогу, але й обов'язок продовжувати та розвивати працю, як українські купці та підприємці.

Наприкінці треба завважити, що такі колись діяльні в передових лавах СУКіП'у висококваліфіковані особи, як інж. А. Мілянич, інж. В. Несторович, дир. Мицик — аби згадати лише кількох — і сьогодні працюють жертвенно та з великим успіхом на полі ведення та розбудови української кредитової кооперації.

Українські купці та промисловці в ЗДА мусять завернути з дороги інертности та бездіяльности, як це було дотепер на відтинку нашого організованого станового та громадсько-суспільного життя, і перейти до активности. Вже першою пробою цієї активности повинна бути дискусія в нашій пресі над порушеними вище проблемами, які живо цікавлять наш загал і купецтво.

На нашу скромну думку, відгук на цю статтю покаже, чи серед українського купецтва в ЗДА наступила лише передишка в активності, чи хвороба збайдужіння щодо загальних справ. Якщо це є лише передишка, тоді осінньо-зимовий сезон треба буде використати на поновлення праці.

ПІДПИСАНИЙ ЗАКОН ПРО „РІВНИЙ ЧАС" НА РАДІО Й ТЕЛЕВІЗІЇ

Вашинґтон. — 14-го вересня президент Айзенгавер підписав закон про обмеження так званого „рівного часу" на радієвих і телевізійних програмах. Досі політичний противник мав право вимагати від станції дозволу так довго промовляти, як довго говорить той, що виступив проти його програми. Тепер це право значно обмежено. Президент заявив, що самі стації діятимуть справедливо і дадуть своїм слухачам почути вісті подавані з різних політичних становищ.

В НЮ ЙОРКУ ВІДКРИТО НАЙБІЛЬШИЙ У СВІТІ ГІПОДРОМ

Ню Йорк. — 14-го вересня тут відкрито в присутності губернатора Рокефеллера і посадника міста Ваґнера новий гіподром, який щодо величини площі є найбільшим спортовим майданом у світі. Він збудований коштом 33 мільйонів долярів і може вмістити 80,000 глядачів. Цей нюйоркський „ціркус максімус" в першому дні притягнув до себе 42,473 глядачів, які прибули не лише дивитися, але також іти в заклад і в першому дні витратити на заклади 3,430,-767 долярів. Стейт дістає з цього 10 відсотків, а 5 відсотків бере Нюйоркське Перегонове Товариство, яке купило площу 203 акри в обширі. Глядачі платили вступ по 5 і 2 доляри від особи. Голова перегонового товариства Джан Гейнс сказав, що при такому ентузіязмові публіки новий гіподром матиме повний успіх і швидко себе виплатить.

● **У зв'язку з переможенням вета президента Айзенгавера** проти законопроєкту про публічні роботи часописи пригадують, що в історії ЗДА є тільки 9 президентів, яких вето ніколи не був переміг Конґрес. Донедавна до них належав і Айзенгавер, але тепер ні. Ці президенти, це: Джордж Вашинґтон, Джеймс Медісон, Джеймс Монро, Андрю Джексон, Джеймс К. Полк, Джеймс Букенен, Абрагам Линколн, Вільям МекКінлі і Воррен Дж. Гардінґ. Але всі ті президенти разом мали тільки 61 вето, а Айзенгавер мав досі 146. Ф. Д. Рузвелт поставив 631 вето, з того 9 були переможені.

Світовий Банк збільшив свій капітал до $ 21 більйона

Вашинґтон. — Від 16-го вересня ц. р. Світовий Банк діє зі збільшеним капіталом, бо згідно зі зміненим статутом члени цього банку могли подвоїти свої уділи до цієї міжнародної фінансової інституції. Давніший капітал цього банку виносив 10 більйонів долярів, а в дні 16 вересня він дійшов до 21 більйона. Деякі члени, — держави яких економіка добре розвивається, збільшили свої уділи більше як на два рази. Тільки частину підписаних уділів треба негайно виплачувати готівкою, а решту муситься вплатити тоді, коли Світовий Банк дає якійсь державі-членові позичку і потребує на це готівки. Шість членів, які в цьому банку мають найбільші суми в уділах, таким способом збільшили свої паї: ЗДА досі мали уділів на суму 2,540,000,000 дол., а тепер — 5,715,000,000; Англія — 1, 040,000,000, а тепер — 2,340,000,000; Західня Німеччина — 264,000,000 дол. і 945,000,000 дол.; Індія — 320,000,000 дол. і 720,000,000 і Канада 260,000,000 і 675,000,-000 дол.

Англійські консерватисти закликають до пристойної виборчої кампанії

Лондон. — Голова Консервативної партії в Англії, вайкавнт Гейлсгем, звернувся з закликом до суперницьких партій Праці і Ліберальної, щоб у теперішній виборчій аґітації прийняти за засаду пристойні методи спокійної арґументації та відмовитись від „змови нечесних штукарів і садистів". Вайкавнт Гейлсгем нав'язав у своєму заклику до соціялістичної виборчої брошури п. з. „Ошуканство торів". Він звернув увагу, що існують спільні вороги англійської демократії, яка охоплює всі три наазвані політичні партії, і тому вони повинні дбати головно за збереження принципів демократії, як спільної цінности. З приводу заклику Гейлсгема коментатори передбачують, що у виборах 8-го жовтня ц. р. переможуть знову консерватисти. Так висловився теж лідер англійських лібералів Дж. Ґрімонд. Англійські соціялісти — твердять коментатори — відштовхнули від себе маси громадянства невдачним експериментом націоналізування різних галузей народного господарства і хоч Партія праці згодом офіційно зробила відворот від первісної програми в справі націоналізації, проте ці експерименти скомпромітували соціялістів. Те саме стосується недавньої антиамериканської демагогії, стосованої соціялістичними діячами.

Опатентовано винахід, як розганяти гураґани

Вашинґтон. — Заповідач погоди для летунських станиць підполковник Ліонард Гачісон під числом 2,903,295 опатентував винахід, як не допускати до формування гураґанів і штормів. Він плянує позбавляти енерґії „молоді" шторми при допомозі штучно творених з літаків хмар в те місце, де набирає небезпечної сили гураґан. На думку цього винахідника дощ на одній квадратовій милі один цаль завглибшки творить два рази більшу енерґію як атомова бомба, скинена на Гірошіму в Японії в 1945 р. Він калькулює, що гураґан із швидкістю 125 миль на годину зуживає стільки енерґії в кожній секунді, скільки мали дві і пів атомової бомби. Штучний дощ, падаючи на воду, нищив би енерґію гураґану. Покищо ще не випробувано цього винаходу. Щоб це робити, треба б розсипати над більшим районом океану поважну кількість хемікалій або куряви, щоб спричинити штучний дощ на місці, де „народжується" буревій.

Комуністичний Китай аґресивний також супроти Бірми

Ранґун. — На офіційних мапах комуністичного Китаю коло 70,000 кв. миль з теперішньої бурмійської території — зазначені як територія Китаю. Річ іде про багату область з плянтаціями опію та про мережу трьох стратеґічно важливих шляхів у прикордонній смузі. Китайські комуністи почали висувати ці претенсії в 1954 році і тоді Бірма заявила готовість мирно поладнати територіяльний спір. Але переговори в цій справі, ведені протягом п'ятьох років, все ще не всилі довести до згоди. Бірмійські політичні кола переконані, що китайські комуністи свідомо і пляново відтягають підписання навіть найкориснішого для них договору, щоб не втратити свого „права" — вимагати щораз дальших територіяльних поступок і щоб не потребувати припинити підривну акцію на терені Бірми. Закордонні обсерватори в Бірмі твердять, що комуністичний Китай не хоче порозуміння з Бірмою, бо такий стан, як тепер, найкорисніший для їхньої політики посередньої аґресії і сіяння хаосу.

Передбачають стабільність коштів прожитку

Кеннебанкпорт, Мейн. — Комісар федерального статистичного бюра при департаменті праці Івен Клеґ промовляв на Конвенції Міжн. Т-ва Урядових Працівників в урядах праці і заявив, що він передбачає стабільність коштів прожитку в найближчих кількох роках. Він сказав, що ціни на харчі творять коло 30 відсотків всіх видатків на прожиток, і вони повинні в найближчих роках понизитися тому, що нові винаходи роблять дешевшими рільничі продукти і тому, що є дешева кукурудза, яка служить за корми для тварин. На думку комісара Клеґа вже незабаром подешевшають свинина і воловина. Ціни на інші товари не повинні забагато збільшуватися, але праця готова і далі дорожчати. Клеґ твердить, що ЗДА „зробили великий поступ в рільництві", і від 1947 року „подвоїли рільничу продукцію.

ЩАДІТЬ У ЛЕГКИЙ СПОСІБ КУПУЙТЕ СВОЇ БОНДИ ЧЕРЕЗ ПЕЙРОЛ СЕЙВІНҐС!

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

БОСТОН, Масс. — Місячні Загальні Збори Відд. 238 ім. Є. Коновальця, відбудуться в неділю, 27-го вересня 1959 р., зараз по Службі Божій, в церковній залі православної церкви св. Андрія в Jamaica Plain, Mass. — П. Моро, предс.; Д. Николенко, рек. секр.; І. Сілінський, фін. секр.; В. Мигован, кас.

Посмертні Згадки

Стефан ГОТРА, довголітній член і бувший фінансовий секретар 213 Відділу УНСоюзу, Б-ва св. Арх. Михаїла в Байон, Н. Дж., по тяжкій і довгій недузі помер дня 24 серпня 1959 р. Покійний походив зі села Книсило, пов. Вібрка, Західна Україна. Полишив в смутку дружину Ксеню, двох синів Василя і Івана і дві дочки Михалину і Гелену, дві невістки і два зяті і 8 внуків. Покійний був тихої вдачі і щирим українцем, ніколи не відмовив жертви на народну ціль. Був членом УНДому від заснування до самої смерти. Громада втратила доброго громадянина, а родина доброго батька. Похорон відбувся 27 серпня з українського похоронного заведення до української католицької церкви Пречистої Діви Марії при участі родини і членів та знайомих, а відтак на цвинтар св. Хреста, Арлінґтон, Н. Дж. В. Н. П.!
А. Басараб, секр.

Василь МОСОРА, член Відділу 371, в Нюарку, Н. Дж., помер несподівано 7 вересня 1959 на 73 році життя. Покійний приїхавши до Америки на передодні першої війни, зараз вступив в члени УНСоюзу, як також був секретарем Відділу в Лінден, Н. Дж. Покійний походив зі села Бабанці, повіт Рогатин Зах. Україна. Полишив у смутку дружину і дві дорослі дочки: Ольгу і Павлину, які є членами УНСоюзу. Похорон відбувся з укр. кат. церкви Ів. Хрестителя в Нюарку і похований на Фейрмонт Семетари.

Андрій ГРУБЯК, довголітній член УНСоюзу, Відд. 304, помер по тяжкій недузі. Полишив у смутку дружину Наталію і дві дочки: Ольгу і Марію, сина Івана, двох зятів і сім внуків. Покійний походив зі села Одрехова, Лемківщина. Похорон відбувся в середу 16 вересня 1959 з похоронного заведення до греко - католицької церкви св. Івана Хрестителя на 158 Джемейн вул., а відтак на цвинтар. — Вічна Йому Пам'ять!
Микола Гнатик, секр.

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

ТАРЗАН, ч. 4,330. Сила поза троном.

Тарзан чекав, а лють морщила йому лице. — „Бвана Чорний" мусить бути білою людиною . . . Складність для збільшення містерії.

Нагло світло пронизало джунглі, коли то якась похмура постать із червоними очима відкрила двері. — Увійдіть, — просичав він.

Везіль увійшов за старим приятелем до невикінченої ляболяторії. — Вони є вперті, бвана, — знизав він плечима.

І дурні, — додав Чорний, злощо. — Але ми маємо на це раду, що?